

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Cursus theologici iuxta scholasticam huius temporis
Societatis Jesu methodum tomus ...**

Amico, Francesco

Duaci, 1640

Disputatio Vigesima Qvinta. De persona Patris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82000)

ternitatis, quia nō repugnat esse Patrem, & simul ab alio esse productum, vt constat in humanis: igitur cognoscenda fuit per peculiarem notionem Innascibilitatis. At verò inspirabilitas cognoscitur in Filio, cognito proprio modo producendi ipsius: nam hoc ipso, quod cognoscitur vt procedens per intellectum, cognoscitur vt inspirabilis per voluntatem: at non hoc ipso, quod Pater cognoscitur, vt gignens Filium, cognoscitur innascibilis siue ingenuitas, & à se, quia hoc non est necessariò connexum cum illo. Ad confirmationem nego, tempore Ambrosij & Anselmi non fuisse, nisi tres tantum notionnes cognitæ, quoad rem ipsam, licet illæ non fuerint sub proprijs nominibus expressæ. Vt constat ex Magistro in 1. dist. 19. in fine, vbi rem ipsam agnoscit, licet proprium nomen non habeat.

Ambrosius.
Anselmus.

Magister.

19. *Obijcies 4.* Innascibilitas est negatio; ergo non potest esse notio alicuius personæ diuinæ. Antecedens constabit ex dicendis. Consequentia probatur, quia notio, vt supra ostendimus, est proprietatis pertinet ad dignitatem personæ: negatio autem, cum nullam perfectionem ponat in persona, non poterit ad dignitatem personæ pertinere. Respondeo negando consequentiam: quoniam ad notionem sufficit, vt saltem mediata ducat ad notitiam positiuæ proprietatis & dignitatis personæ. Innascibilitas autem, esto formaliter sit negatio, est tamen mediata notificatiua positiuæ dignitatis & proprietatis personæ Patris, quatenus per illam dignoscitur prima persona, vt à reliquis distincta, per esse improductum & à se.

20. *Obijcies 5.* Omnis proprietas est relatiua, Innascibilitas non est relatiua, sed potius negatio relationis, negat enim formaliter relationem ad genitorem; ergo non potest esse notio. Respondeo. Nego omnem notionem debere esse relatiuam; sufficit enim, vt sit alicuius dignitatis notificatiua. Licet igitur omnis relatio sit notio: non tamen è con-

uerso omnis notio est relatio.

21. *Obijcies 6.* Non solum Pater est ingenuitas, sed etiam essentia est ingenuitas: ergo ingenuitas non est propria notio Patris. Respondeo ingenuitas sumi dupliciter, vno modo vt positiue repugnans, cuiusque productioni & communicationi passiuæ: alio modo vt indifferens ad communicationem vel productionem passiuam. Primo modo est propria notio Patris, cui positiue repugnat quæcunque passiuæ productio personalitatis, aut communicatio naturæ; cum illam essentialiter habeat à se. Secundo modo conuenit etiam naturæ; quæ considerata ex se, vt præcisa à personalitatibus, est indifferens, vt communicetur in Filio & Spiritu sancto per passiuam productionem Filij & Spiritus sancti, aut non communicetur in Patre per Ingenuitatem Patris.

22. Ex dictis sequitur, non posse vnā notionem de alia prædicari: quia notio inuoluit secundam intentionem, per quam vna, vt concepta distinguitur ab alia; quemadmodum nec vnum attributum, vt stat sub secunda intentione, prædicari potest de alio. Non enim rectè dices, *attributum sapientiæ est attributum bonitatis*: etiam si rectè dicatur *sapientiæ est bonitas*. Ita nec rectè dices, *notio paternitatis est notio innascibilitatis*, paternitas est spiratio actiua; & vice versa. Ratio est, quia in prima propositione prædicatur attributum siue notio, vt stat sub secunda intentione, siue vt connotans conceptum formalem concipientis: & quia vnum attributum siue notio, vt connotans conceptum formalem concipientis, non est aliud attributum, & notio connotans alium conceptum formalem concipientis; ideo falsa est prædicatio. In secunda verò propositione, quia prædicatur vnum attributum de alio, vel vna notio de alia, prout est à parte rei; & quia à parte rei vnum attributum includit formaliter aliud, & vna notio aliam notionem eiusdem personæ, idèò valida est prædicatio.

DISPUTATIO XXV.

De Persona Patris.

QUÆDAM IJS, quæ ad omnes personas Diuinas in communi spectant, disputandum superest de reliquis, quæ ad singulas personas in particulari pertinent: & primò de persona Patris, quæ est

in Trinitate prima. De qua tria disputanda occurrunt. Primum est, an illi conueniat ratio Principij, Authoris, & Causæ. Secundum est, an ratio Ingeniti sit proprium Patris. Tertium quid illud de formali importet.

SECTIO

SECTIO I.

An Pater sit principium totius Deitatis, & Author, vel Causa Filij, & Spiritus sancti?

1. **P**RIMA ratio dubitandi est, quoniam ratio principij non solum conuenit Patri, sed etiam Filio; nam etiam Filius est productiuus Spiritus sancti.

Aristoteles
Theologi.

2. **S**ECUNDA est, quoniam principium, ut cum Aristotele 5. Metaph. cap. 1. definiunt Theologi, est *Vnde aliquid procedit*. Sed Deitas non procedit à Patre, cum sit idem cum Patre: idem autem nequit à seipso procedere. Non igitur Pater est principium Deitatis. Confirmatur, nam ideò Pater est principium Deitatis, quia illam communicat reliquis personis Diuinis: atqui etiam Filius illam totam communicat Spiritui sancto: ergo etiam Filius dici potest principium totius Deitatis.

3. **T**ERTIA ratio dubitandi est, quoniam autoritas importat superioritatem & maiorem respectu eius, cuius quis author dicitur: At Parens æternus nullam habet superioritatem, vel maiorem respectu Filij & Spiritus sancti: alioqui Filius & Spiritus sanctus essent subiecti Patri, & minores illo: quæ est hæresis Ariana.

Hæresis Ariana.

Aristoteles.

4. **Q**UARTA ratio dubitandi est, quia principium & causa, teste Philosopho loco paulò antè citato, sese mutuo consequuntur. Ergo si Pater est principium Filij & Spiritus sancti, est etiam causa ipsorum. Pro pleniori controuersie explicatione nota, *Principium* dupliciter de Deo dici posse; vno modo *notionaliter*; alio modo *essentialiter*. *Notionaliter* dicitur per ordinem ad productiones ad intra; *essentialiter* verò per respectum ad productiones ad extra. In præsentem autem controuersiam, ut ex titulo sectionis constat, solum disputamus de principio *notionali*, ad plenior tamen doctrinam nonnihil etiam dicemus de *essentiali*.

Concilium
Lugdunense
sub Greg. X.
Concilium
Florentin.
sub Eugenio I V.

6. **D**ICO 1. In Diuinis est ratio principij notionalis respectu productionum ad intra, eaque in omni rigore Scholastico. Prior pars est definita in Concilio Lugdunensi secundo, sub Gregorio X. & refertur capite *Fideli* de summa Trinitate in Sexto, & in Concilio Florentino sub Eugenio IV. in decreto ipso Pontificis. Posterior verò non est sub his terminis in Concilijs definita, apertè tamen ex eorum definitionibus colligitur, dū totam rationem principij in diuinis fundant in ipsa origine producentis: propterea namque docent, Patrem & Filium esse principium Spiritus sancti, quia illum producant. Atqui propriissimum & in omni rigore principium est, quod realiter influit esse in terminū à se distinctū. Vnde illud definit Aristoteles 5. Metaph. c. 1. *Id vnde aliquid est, aut fit*. Eodè modo Scho-

Aristoteles.
Scholastici.

lastici omnes in omni rigore Philosophico. Principium definiunt, *Id vnde aliquid procedit*. Cum ergo in Diuinis sit verus & realis influxus vnius personæ in aliam; vi cuius vna persona realiter procedit ab alia, erit vera & propria ratio principij.

7. Vnde nemo hætenus ex Scholasticis ausus est expressè negare in Diuinis veram ac propriam rationem principij notionalis: nam licet Aureolus in Diuinis neget veram rationem potentie notionalis, non tamen est ausus negare veram rationem principij notionalis. Eò quòd, ut ipse docet in 1. dist. 29. ar. 3. vera ratio principij saluari potest etiā in eo, in quo nulla est ratio potentie productiue: quoniam ad veram rationem principij sufficit purū agere, absque vlla potentia productiua propria; & quia in Diuinis est purū agere absque potentia productiua, est vera ratio principij, esto in eo nulla sit ratio potentie. Quæ, an coherenter dicta sint, alijs examinanda relinquo.

Aureolus.

8. **D**ICO 2. Tametsi ratio principij notionalis peculiari modo conueniat Patri, non tamen à vera ratione principij notionalis excluditur Filius. Prima pars constat: nam sumptum principij secundum omnem rationem primitatis, est sola notio Patris: quoniam solus Pater est sub omni ratione primus in originando: quia solus Pater ita originat, ut non originetur. Et quia principium propriè dictum dicitur à primitate originandi, ideò Pater habens omnem primitatem in originando, habet omnem primitatem principij notionalis; atque adeò solus ipse est peculiari modo principium notionale in Diuinis. Vnde ad hanc peculiarem rationem principij Patris propriam denotandam, Patres & Scholastici cum Magistro in 1. dist. 29. Patrem appellant absolute *principium*, Filium verò *principium de principio*.

Patres &
Scholastici.
Magister.

9. **S**ECUNDA pars probatur, quoniam ad veram rationem principij sufficit primitas in vno tantum genere: non enim, ut aliquid sit principium in genere efficientis, debet habere primitatem in genere finis, aut contrā; sed sufficit, si primitatem habeat in suo dumtaxat genere, ut in eo sortiri possit veram rationem principij. Vnde cum Aristoteles præcitato loco Metaphysices docuit, commune esse omnibus principijs esse primum, statim exempla subiungit, in quibus de vnoquoque primitas verificatur in suo dumtaxat genere: atqui Filio Dei conuenit primitas in originando per voluntatem: ergo Filio Dei conuenit vera ratio principij spiritali. Minor probatur, quoniam primitas principij in eo consistit, ut in quo genere quis principiat, non sit ipse ab alio principiat, esto supponatur in alio genere principiat. Etenim punctum dicitur principium lineæ, materia & forma principia compositi naturalis, etiam si tam punctum in linea, quàm materia & forma in composito naturali supponantur in alio genere, nempe in genere efficientis ab alio principiat. Ergo etiam si Filius Dei supponatur originatus

Arist.

originatus per intellectum à Patre, quia tamen non supponitur originatus ab eodem per voluntatem, erit simpl. citet primus in ratione principij originantis per voluntatem atque ad eò in ratione spirandi.

10. Confirmatur, quia Filius non dicitur primus in spirando respectu Patris, cum quo vna & eodem indivisibili virtute & origine spirandi producit, sed respectu termini duntaxat spirabilis: respectu cuius tam Filius, quam Pater dicitur vnum principium spirativum, origine prius. Nec refert, quòd Filius virtutem spirandi accipiat à Patre, quia non accipit illam per eandem originem, per quam constituitur principium Spiritus sancti; nam accipit illam per originem generativam, constituitur autem principium Spiritus Sancti per originem spirativam. Neque hinc sequitur, duo esse in Divinis principia notionalia, quia licet Pater & Filius sint duo supposita distincta realiter, non tamen sunt duo principia proximè productiva: quoniam Paternitas, quæ proximè constituit principium generativum, non distinguitur à spiratione, quæ constituit proximum principium spirativum. Filius enim non constituit vnum principium spirativum cum Patre per filiationem à Paternitate distinctam, sed per spirationem, quæ est vna & eadem in Patre & Filio. Atque ad eò principium spirativum non distinguitur à principio generativo, nisi tantum terminativè, penes terminos producibiles realiter distinctos.

11. Obijciens primò: Si in Divinis est verum principium: ergo erit vera principiatio, & verum principiatum. Consequentia probatur, quia hæc sunt correlativa: correlativa autem sunt simul. Admittunt Bonaventura in 1. dist. 29. art. 1. q. 1. Scotus quodlib. 8. art. 3. Richardus dist. 28. art. 2. quæst. 1. & 2. Durandus ibidem. q. 1. num. 5. & alij consequentiam quoad rationem principij & principiatum. Aureolus verò eadem dist. art. 3. propos. 2. ultra hæc admittit etiam principiationem, tam activam in persona principiante, quam passivam in persona principiatam. Sed cautius S. Thomas 1. p. q. 33. art. 1. ad 2. & plerique Theologi cum ipso negant hæc omnia in Divinis, admissa solâ ratione principij. Eò quòd hæc nomina imperfectionem important; denotant enim ex modo significandi inceptionem productionis & termini producibilis. Vnde negandum est, quando vnum correlativorum ex modo significandi, importat imperfectionem, si admittitur vnum, admittendum esse alterum in Divinis. Nam, ut rectè ibidem docet S. Thomas, admittimus in Divinis perfectionem authoris, ut mox probabitur, & tamen non admittimus imperfectionem subiectionis, quæ illi correlatiue responderet.

12. Obijciens secundò. Si in Divinis admittitur ratio Principij, pari modo admitti debet & ratio initij, quæ cum ratione ipsa principij recurrit. Admittunt hoc aliqui Patres

Græci, sed tutius hoc negat Magister in 1. dist. 29. c. penult. cum Hilario lib. 4. de Trinit. circa initium, S. Thomas in expositione textus, Bonaventura art. 1. q. 1. & tota ferè Schola Theologorum. Cuius discriminis ratio est; quia *Initium* importat primitatem durationis, *Principium* verò originis. Quin negat ibidem Magister hanc propositionem, *Filius habet principium: nam licet*, inquit, *Filius sit principium de principio: non est tamen concedendum quòd Filius habeat principium*. Verum nullum in hac propositione video periculum, posito, quòd Principium sit determinatum ex institutione sapientum ad solam primitatem Originis significandam. Cæterum Patres & si qui alij graues Authores, in Divinis vtuntur nomine *Initij*, benignè explicandisunt, ut nomen *Initij* confundant cum nomine *Principij*.

13. Dico tertio: Spiritus sanctus non est principium notionale, est tamen simul cum Patre & Filio principium essentiale respectu productionis ad extra. Assertio quoad vtramque partem est de fide. De fide namque est, Spiritum sanctum non esse ad intra productivum. De fide etiam est, Spiritum sanctum esse æquè Deum ac Patrem & Filium. De fide quoque est, Omnia opera ad extra esse à Deo, ut Deo. Igitur de fide est, Spiritum sanctum esse vna cum Patre & Filio essentiale principium productionis ad extra. Ad quod significandum Catholici Doctores vt solent eo modo loquendi, *Spiritus sanctus est principium de utroque principio*. In qua propositione principium non sumitur notionaliter, sed essentialiter, connotando simul ordinem originis, quam Spiritus S. ad Patrem & Filium habet. Legendus est Alensis 1. p. q. 70. memb. 3. & Bonaventura in 1. dist. 29 in expositione textus dubio 2.

14. Dico quartò: Hæc propositio, Pater est principium & fons totius Deitatis, non solum est Catholica, sed etiam tuta, & absque limitatione admittenda; nullo tamen pacto est ad Filium extendenda. Assertio hæc aliquo modo est contra Barthol. Torres 1. p. q. 33. art. 1. vbi docet, prædictam propositionem non esse absolutè concedendam, sed explicandam. Verum nostra sententia est communior inter Theologos: quam probo per singulas partes. Et primò quòd sit Catholica & tuta, euidenter ostendit autoritas tot Patrum & Conciliorum, quæ illam sub his terminis vsurpant. Dionysius de Divinis nominibus cap. 2. *Solus fons supersubstantialis Deitatis est Pater*. & versus finem: *Primordialis & fontana Deitas Pater, Filius verò & Spiritus sanctus secunda Deitatis (si fas est dicere) germina plantata diuinitus, & velut flores, ac supersubstantialia lumina, à Scripturis sanctis accepimus*. Et August. lib. 4. de Trinit. c. 20. ad finem. *Totius*, inquit, *diuinitatis (vel si melius dicitur) Deitatis principium Pater est*. Ex Concilij verò Toletanum XI. in professione fidei initio: *Confitemur, ineffabilem Trinitatem, Patrem, Filium,*

Magister.
Hilarius.
S. Thomas.
Bonavent.
Tota schola
Theologo-
rum.

Patres be-
nignè expli-
candi.

Doctores
Catholici.

Alensis.
Bonavent.

Torres.

Dionysius.

Anastasi.

Concilium
Toletanum
XI.

Concilium
Florentin.

& Spiritum sanctum; & Patrem quidem ingentum, ipse enim à nullo originem ducit, ex quo & Filius natiuitatem, & Spiritus sanctus processionem accepit. Fons ergo ipse est & origo totius Diuinitatis. Pari modo Concilium Florentinum in decreto de processione Spiritus sancti, Patrem appellat fontem & principium totius Deitatis.

S. Thom.

15. Secundò, quòd sit absque limitatione admittenda, probatur tum citata auctoritas Patrum & Conciliorum, quæ illam absque vlla limitatione admittunt: quoad res autem dogmaticas licitum nobis est in modo loquendi conformari Concilijs, præsertim à summo Pontifice approbatis. Tum ratio ipsa: nam, vt rectè Sanctus Thomas in 1. dist. 29. in expositione textus in fine, & 1. p. q. 39. art. 5. ad vltimum, dupliciter sumi potest Deitas in hac propositione, vno modo pro essentia à personalitatibus præcisa; alio modo pro personis ipsis in Deitate subsistentibus: vtroque modo sumpta verum reddit sensum. Nam sumpta primo modo reddit hunc sensum: Pater est principium communicandi Deitatem omni modo possibili, quo illa communicabilis est, siue Filio per intellectiōem, siue Spiritui S. per volitionem. Sumpta verò secundo modo facit hunc sensum: Pater est principium producendi personas, in Deitate subsistentes. Neque hinc sequitur, Patrem esse principium sui ipsius: quoniam, vt rectè S. Thomas & Bonauentura in 1. dist. 29. a. 1. q. 1. huiusmodi locutiones intelligendæ sunt in sensu accommodato, sicut inquit, S. Thomas loc. cit. 1. p. ad vlt. aliquis de populo dicitur rex totius populi, non tamen sui ipsius.

S. Thomas.
Bonauent.

16. Ceterum Concilia & Patres in 2. sensu illam vlturpare videntur, expressè hoc indicat citatum Concilium Toletanum: siquidem ex productione Filij & Spiritus sancti concludit, Patrem esse fontem & principium totius Deitatis. Idem indicat Concilium Florentinum. Ceterum vtique sensus verus est, veramque reddit sine vlla limitatione propositionem. In vtroque tamen sensu, Totalitas, non cadit supra Deitatem, sed iuxta priorem sensum cadit supra modos communicabilitatis: iuxta posteriorem verò supra personas producibiles in Deitate subsistentes. Ratio verò est, quoniam Concilia & Patres hanc propositionem pronunciant, tanquam Patris propriam. Solus autem Pater communicat totam Deitatem, quoad omnem modum communicabilitatis possibilem, & quoad omnes personas, in ea subsistentes producibiles; nam solus Pater communicat illam per intellectiōem & volitionem, quibus illa communicabilis est: & per productionem filiationis & processionis, quæ in Deitate subsistentes, producibiles sunt.

17. Tertiò, quòd talis locutio nullo pacto sit ad Filium extendenda, constat tum ex eadem auctoritate Patrum & Conciliorum, quæ nunquam illam ad Filium extendunt,

tum ex proxima assignata ratione: quoniam esse fontem & principium totius Deitatis, est esse principium communicandi Deitatem omnibus personis, & modo communicationis possibili. Quà ratione non potest competere Filio, qui illam non communicat, nisi Spiritui sancto, & tantum via spirationis per voluntatem.

Augustin.

18. Dices. Saltem poterit Filio competere fons & principium Deitatis, quo modo talem propositionem corripit Augustinus, cum dixit, *Sine vt melius dicitur principium Deitatis*: vbi omisit particulam *Totius*, sine qua potest Filio competere, quòd sit principium Deitatis, nam illam verè communicat Spiritui sancto, etsi non omni modo, quo illa communicabilis est. Respondeo. Nego etiam cum hac limitatione posse talem locutionem ad Filium extendi: tum quia neque cum hac limitatione illam Augustinus, vel aliquis Patrum, aut Conciliorum ad Filium extendit: tum quia vel illa construitur cum termino *Fons & Origo*; & idem sonat, quòd primum principium simpliciter in genere communicationis & productionis, quo pacto competit soli Patri, vel cum solo termino *Principium*. Et tunc, licet spectatà intrinsecà ratione, videatur etiam ad Filium extendi posse; spectatà tamen extrinsecà auctoritate, quæ in propositionibus dogmaticis pluris est facienda, ad Filium extendi non potest; cum illa ex tacita institutione & approbatione Patrum & Conciliorum sit tantum determinata ad Patrem.

19. Dico quintò: Pater est Author Filij & Spiritus sancti, similiter Filius Spiritus sancti Author absolutè dici potest. Prior assertio sine controuersia recipitur ab omnibus Scholasticis, qui eam expressè cum Magistro in 1. dist. 9. cap. penult. & dist. 15. cap. vlt. docent. Eamque passim vsurpant Patres. Et licet Augustinus contra Maximinum ca. 14. illam distinguat: *Nam si propterea, inquit, Deum Patrem de Filio dicis Authorem, quia ille genuit, genitus est iste: quia iste de illo est, non ille de isto, fateor & concedo: si autem per nomen Authoris minorem vis facere Filium, Patremq. maiorem, nec eiusdem substantiæ Filium, cuius est Pater, detestabor & respuam*. Ceterum propterea id Augustinus fecit, non quia propositio ipsa per se spectatà talè sensum ingerat; sed quia illa ex intentione proferentis detorquebatur ad falsum sensum, quod apertè colligitur ex ipsis verbis Augustini, dum talem propositionem non distinguit per ordinem ad intrinsecam significationem propositionis, sed per ordinem ad extrinsecam intentionem heretici proferentis. Etenim, vt ex materia de Fide suppono, sæpè aliqua propositio suspecta esse potest, non ex intrinseca significatione, sed ex extrinseca intentione proferentis. Fundamentum verò assertionis est, quia nomen *Authoris* non importat, nisi rationem principij, vel ad summum rationem principij, connotando negationem originis ab alio.

Scholastici.
Magister.Patres.
Augustin.

S. Thomas.
Caietanus.

20. Posterior assertio est contra S. Thomam in 1. dist. 29. q. 1. art. 1. & Caietanum 1. p. q. 32. art. 1. Quorum fundamentum est, quia nomen *Authoris* supra rationem principij addit negationem passivæ originis ab alio. Nostra tamen sententia communior est inter Theologos, præsertim recentiores. Vnde Bartholomæus Torres 1. p. q. 33. art. 1. putat, S. Thomam mutasse sententiam in summa. Fundamentum verò assertionis est, quia etiam secundum rigorem nominis, ut ex peritis Latine lingue constat, *Author* non addit supra rationem principij negationem passivæ originis; cum in humanis Pater sit verus *Author* Filij, etiam si sit ab alio principio. Sufficit enim ad rationem *Authoris*, ut in eo, in quo est, principium non sit ab alio. Vnde nomen *Authoris* tribuit Filio Hilarius lib. 2. de Trinit. *Spiritus*, inquit, *sanctus de Patre & Filio Authoribus constituendus est*. Cæterum notat citato loco Torres nomen *Authoris*, prout Filio tribuitur, non esse scribendum litera *C*. sed *T*. eo quod cum litera *C* augmentum significat, utpote à verbo *augeo* derivatum; Cum litera verò *T* solum significat eum, qui aliquid producit, etiam si quod producit, non augeat.

Hilarius.

Torres.

21. Verum non tantum ut attribuitur Filio, sed etiam ut attribuitur Patri scribendum est litera *T* & non *C*, quia nec Pater producendo augeat personam, quam producit, sed illam simpliciter producit. Etenim augere est superaddere novam perfectionem præexistenti eiusdem rationis cum perfectione, quæ in præexistente supponitur; at nec Pater, nec Filius producendo superaddunt novam perfectionem termino præexistenti eiusdem rationis cum perfectione, quæ in præexistente supponitur; sed primò illam produciunt. Dixi perfectionem eiusdem rationis, ut excluderem perfectionem absolutam naturæ, cui quodammodo præexistenti superadditur perfectio relativa hypostasis productæ: quia cum hæc non sit eiusdem rationis cum natura, dici non potest per productionem hypostasis natura quodammodo augeri; quoniam augmentum debet esse eiusdem rationis cum perfectione, cui superadditur.

22. Dico sextò. Nec Pater respectu Filij, nec uterque respectu Spiritus sancti causa propriè dici potest. Assertio communis est inter Latinos Theologos, quam Eugenius IV. in decreto de processione Spiritus sancti, tanquam communem sententiam Latinorum Doctorum declarat & approbat: *Declarantes*, inquit, *quod id, quod SS. Doctores & Patres dicunt ex Patre per Filium procedere Spiritum sanctum, ad hanc intelligentiam tendit, ut per hoc significetur, Filium, quoque esse secundum Græcos quidem causam, secundum Latinos verò principium subsistentia Spiritus S. sicut & Patrem. Quin & ipse Patriarcha Constantinopolitanus Bessarion in oratione habita ad Concilium Florentinum de vnione cap. vlt. initio, hanc Latinorum sententiam contra*

Theologi
Latini.
Eugenius.Bessarion.
Patriarcha
Constantinop.

Græcos approbare videtur; dum, *Quod SS. Doctores orientales, inquit, in Divinis viuntur nomine causa, & causati, largo modo, non quidem ut limitatione & dependentiam importat, sed prout productione & emanationem à principio eius, quod est à principio, significat*. Vbi Patriarcha planè sentit, nomen causæ & causati non nisi improprie (hoc enim sonat modus ille loquendi, *Largo modo*) Divinis personis tribuit.

23. Ratio verò assertionis est, quia causa imperfectionem & dependentiam respectu eius, cuius est causa, denotat. Porro imperfectio, quam causa respectu eius, cuius dicitur causa, importat, duplex est. Prima est diversitas naturæ quam, causa per se importat respectu causati, nam, ut ex Aristotele causam Philosophi definiunt, *Est unde aliud sequitur*. Porro aliud naturæ diversitatem importat; propter quod in Divinis non dicimus esse aliud & aliud, sed alium & alium: quoniam aliud naturæ, alius suppositi tantum diversitatem importat. Non sic autem Principium, quod, quia abstractius est, quippe quod alijs convenit, quæ causa non sunt, huiusmodi naturæ diversitatem per se non importat. Vnde potest competere etiam ijs, quæ naturæ diversitatem non important, sed solam suppositi distinctionem. Secunda imperfectio est, quia nunquam causatum habet esse cum tanta necessitate, cum quanta illud habet causa ipsa. Nam causa habet esse necessariò necessitate saltem suppositionis, quæ necessitate non habet esse ipsum causatum, quia causatum potest saltem Divinâ potentiâ impediri, ne recipiat esse à causa. Propter hanc duplicem imperfectionem, quam importat causa respectu causati, nequit Divinis personis ad intra producentibus propriè tribui.

Aristotel.

24. Confirmatur, nam omnis causa vel est materialis, vel formalis, vel finalis, vel idealis, vel efficiens: nulla ex his in Divinis tribui potest. Non materialis & formalis, ut per se patet. Non finalis, quia semper finis præstantior est ijs, quæ sunt ad finem. Vnde si vna persona esset finis alterius, vna esset nobilior aliâ. Non idealis; quoniam hæc definitur, *Id, ad cuius instar aliud exemplatur*: vnde essentialem diversitatem ideati ab idea importat. Non demum efficiens: nam etiam hæc naturæ diversitatem importat.

25. Ex his colligitur, quod licet persona producta accipiat esse à persona producente; nec non vna persona alteram ad essentialē sui complementum exigit, non tamen vna persona est dependens, vel indiga alterius personæ: quoniam hæc acceptio, vel exigentia non est per aliquam causalitatem, & contingentiam, sed per solam originem, & omnimodam necessitatem.

26. Ad rationes dubitandi. Prima constat ex secunda assertionē. Secunda cum sua confirmatione, ex quarta. Tertia ex quinta. Etenim nego, *Authorem* per se importare superioritatem, vel maioritatem respectu eius, cuius dicitur *Author*, sed solam rationem

principij cum negatione passivæ originis in eo genere, quo constituitur principium. Ad quartam nego antecedens. Nam licet omnis causa sit principium, non tamen contrā, omne principium est causa, nam priuatio est principium mutationis, non tamen est causa illius. Aristoteles autem explicandus est de principio realiter influente, quod licet in rebus creatis recurrat cum causa, in ordine ad quas Aristoteles principium influens definiuit, non tamen in Diuinis, quorum productricem virtutem Aristoteles ignorauit.

Aristoteles.

27. Ad complementum doctrinæ inquit hinc Scholastici, an ratio principij analogicè tantum dicatur de principio notionali & essentiali, an etiam vniuocè. Variant plerumque Scholastici. Mihi iuxta data principia omnino dicendum est, rationem principij analogicè tantum dici de notionali & essentiali. Fundamentum est, quia vel principium sumitur formaliter pro ipso formali respectu ad terminum producibilem, vel fundamentaliter pro substrato talis respectus: neutro modo ratio principij potest vniuocè, sed tantum analogicè conuenire principio essentiali & notionali: ergo. Prior pars minoris constat, quoniam respectus ad terminum producibilem in principio notionali est realis, in principio verò essentiali est rationis: Atqui enti reali & rationis non potest vna ratio vniuoca conuenire: ergo.

Scholastici.

28. Posterior verò pars Minoris probatur, quia nulla ratio perfectè vna ex Diuinis perfectionibus abstrahi potest. Ergo nequit ex principio notionali & essentiali vniuoca ratio abstrahi: igitur nequit ratio principij vniuocè prædicari de principio notionali & essentiali. Hæc posterior consequentia patet, quia non alia ratio prædicatur de inferioribus, quàm quæ ab illis abstrahitur; ergo si nequit à principio notionali, & essentiali abstrahi vna ratio vniuoca perfectè communis, nequit vniuoca ratio de illis prædicari. Prior consequentia etiam patet: siquidem principium notionale & essentialiale sunt perfectiones intrinsecæ Deo. Antecedens verò probo, quoniam si posset vniuoca ratio ex perfectionibus Diuinis abstrahi, sequeretur in Diuinis perfectionibus dari metaphysicam compositionem, nam ad hanc sufficit concursus duorum conceptuum sese perfectè excludentium ad vnum tertium constituendum. Igitur si ex principio notionali & essentiali abstrahi posset ratio vna perfectè præcisa à rationibus inferioribus, talis ratio propriissimè constitueret vnum compositum metaphysicum cum ratione inferiore, à qua perfectè abstrahitur: non minùs quàm ratio animalis constituit vnum compositum metaphysicum cum rationalitate, à qua perfectè præscindit.

SECTIO II.

An ingenuum tribui possit Patri, sitque ipsius tantum proprium?

29. **P** R I M A dubitandi ratio est, quoniam multi Patres, hoc nomen, tanquam præstigiosum, profanum, & à sacris Scripturis alienum à Diuinis remouebant. Legendi sunt Athanasius Orat. 2. contra Arianos, Epiphanius hæresi 73. Ambros. lib. de Incarnationis Dominicæ mysterio c. 8. & 9. vbi In Scripturis, inquit, *Ingenitum nusquam inuenio, non legi, non audiui.*

Athanasius
Epiphanius,
Ambrosius.

30. **S** E C V N D A dubitandi ratio est, quoniam, vt Damascenus aduertit, lib. 1. fidei cap. 9. hoc nomen *Ingenitum* maximam continet æquiuocationem: *Nosse autem, inquit, oportet, Ingenitum, Homonymum esse, & nunc non factum significare, nunc verò non genitum.* Nam vel illud negat productionem inuoluentem mutationem, & sic conuenit omnibus Diuinis personis. Vel negat solam productionem per generationem, & sic conuenit etiam Spiritui sancto, qui per generationem non procedit; vel negat omnem productionem adualem, & sic conuenit etiam creaturis possibilibus; nam etiam illæ sunt hoc modo ingenitæ. Vel demum negat productionem etiam possibilem, quo pacto ingenitum conuenit etiam naturæ Diuinæ, nec non entibus impossibilibus; nam tam naturæ Diuinæ, quàm entibus impossibilibus repugnat quælibet productio. His tamen non obstantibus.

31. Dicendum est, ingenitum esse proprium Patris, nec posse alij, quàm ipsi attribui. In hac assertionem omnes Scholastici conueniunt cum Magistro in 1. dist. 28. & apertè colligitur ex perpetuo vsu totius Ecclesiæ, quæ semper hoc nomen, tanquam Patris proprium vsurpauit in Concilijs & Hymnis. Eadem veritas traditur à Patribus, qui vnanimi consensu hoc nomen attribuant soli Patri, non tanquam in Scripturis contentum, sed disputantium consuetudine introductum, vt Augustinus testatur 15. de Trinit. cap. 26. ad finem: *Pater solus, inquit, non est de alio, ideo solus appellatur ingenitus, non quidem in Scripturis, sed in consuetudine disputantium.* Quod si interdum illud reijcere videntur, id propterea faciunt, ne, vt Basilius testatur lib. 1. contra Eunomium, ansem præbeant Arianis, qui ex hoc nomine occasionem attripiebant, vrgendi Catholicos, vt, si ingenitum Patrem, genitum Filium facerentur, naturæ diuersitatem inter eos admittere cogerentur: cum, vt ipsi inferebant, impossibile sit, eiusdem naturæ esse genitum & ingenitum. Ego, inquit Basilius, *Ingeniti, siue*

Scholastici.
Magister.
Perpetuo
Ecclesiæ vsu
firmatum.

Augustin.

Basilius.

Innascibilis

Innascibilis appellationem, quamvis summe pere cogitationibus nostris congruat, tamen quoniam nullo modo in Scripturis ipsam inuenio, & quoniam primum est elementum blasphemie istorum, silentio tradendam merito dixerim. At ubi ista hæreticorum calumnia cessauit, nullum est periculum, nulla suspicio in talis nominis usurpatione. Vnde qui nunc oppositum sentiret, non solum temerarius, sed etiam erroneus iudicio Bartholomæi Torres i. p. q. 3. art. 4. & Didaci Ruiz de Trinitate disput. 52. sect. 3. habendus esset.

32. Antequam autem demonstremus, hoc nomen *Ingenitum* esse proprium Patris, nec posse Filio aut Spiritui sancto simpliciter attribui, videndum est, in qua significatione illud accipiendum sit: ergo, ut soli Patri conueniat, sitque illius à reliquis omnibus condistinctum; negare debet omnem omnino passiuam producibilitatem, siue per originem hypostasis, siue per communicationem naturæ. Atqui hoc modo esse solius Patris proprium, facile ostenditur. Nam solus Pater non est ab alio, neque per originem hypostasis, neque per communicationem naturæ: igitur solus Pater est ingenitus. Consequentia patet ex *Ingeniti* supposita notione. Antecedens sic demonstro. Etenim, posito, quod in Deo sint aliquæ personæ realiter productæ, necessariò concedenda est vna omnino improducta, à qua reliquæ productæ originem trahant.

33. Hoc autem sic ostendo. In quavis serie producentis & producti, necessariò sistendum est in aliquo primo principio, à quo ita reliquæ sint, ut ipsum à nullo alio esse possit: ergo etiam in serie Diuinarum personarum producentium & productarum sistendum erit in vno primo principio, à quo ita reliquæ personæ sint, ut ipsum à nullo alio esse possit. Consequentia constat à fortiori. Nam ratio, quæ demonstrat, in quavis serie producentis & producti sistendum esse in aliquo primo omnino improducto, euidentius ostendit, id asserendum esse in serie ipsa Diuinarum personarum. Etenim ratio, quæ in quavis alia serie id aperte conuincit, sunt manifesta absurda, quæ secum affert infinitas producentium & productorum, quæ necessariò admittenda esset, si sistendū non esset in vno primo principio omnino improducto: atqui hæc potiori iure & ratione conuincunt in serie ipsa diuinarum personarum, quarum infinita multiplicatio multo magis repugnat, quam quæuis alia infinita rerum multitudo, propter illimitationem perfectionis, quam vnaque persona Diuina debet in suo genere continere. Nam hoc ipso, quod personæ diuinæ essent infinitæ, singulæ essent imperfectæ, & finitæ perfectionis in suo genere. Quia cum hæc multiplicatio personarum necessariò deberet esse numerica, hoc ipso vna persona non contineret omnem numericam perfectionem possibilem, siquidem non contineret numericas perfectiones reliqua-

tum personarum. Antecedens verò constat ex disputatis de existentia Dei. Posito igitur, quod in processu Diuinarum personarum sistendum necessariò sit in aliquo primo principio omnino improducto: hoc aliud esse non potest, quam Pater: igitur solus Pater erit ingenitus. Minor probatur, nam hoc esse non potest natura ipsa Diuina, aut aliqua alia persona, à Patre distincta: ergo necessariò erit Persona ipsa Patris.

34. Quod non possit esse natura ipsa Diuina, constat: nam hæc non distinguitur à paternitate. Inter producentem autem & productum debet realis intercedere distinctio. Nec sufficit, sola distinctio formalis, aut modalis, qualem inter naturam Diuinam & personalitates ponunt Scotus & Durandus: quia non posset maiore distinctione distingui paternitas à reliquis personalitatibus, quam distingueretur ab ipsa natura Diuina, si ab ipsa produceretur: atqui de facto paternitas non distinguitur à reliquis personalitatibus Diuinis solâ formalitate, aut modalitate. Sed realitate: ergo eadem realitate distingueretur à natura, si ab ipsa produceretur. Minor cum consequentia claret. Maior probatur, quia non per aliud paternitas distingueretur à reliquis personalitatibus, quam per id, quod vi productionis acciperet à natura: ergo si à natura vi productionis non acciperet, nisi solam formalitatem, aut modalitatem, non posset à reliquis personalitatibus distingui realitate. Antecedens constat in omnibus Diuinis personalitatibus, quæ non per aliud inter se distinguuntur, quam per id, quod vi productionis singulæ accipiunt à producente. Cuius ratio est, quia tota ratio distinctionis in Diuinis fundatur in ipsa ratione productionis: nam in quo non producuntur, nullo modo distinguuntur, alioqui distinguerentur in entitate absoluta.

35. Occurri posset huic argumento per quandam doctrinam assignatam in additionibus Scoti in 1. dist. 28. q. 3 §. *Præterea tertio*, quod quando producentis est suppositum, tunc debet inter ipsum & productum realis distinctio intercedere; secus quando producentis non est suppositum, sed tantum indiuiduum singulare, quale esse natura Diuina paternitatem producentis. Cuius discriminis ratio est, quia indiuiduum singulare potest producendo se totum communicare producto. Etenim quæ singulare est, non repugnat ei productio; quæ verò non suppositum, non repugnat ei communicatio. Supposito autem non repugnat productio, repugnat tamen communicatio; & ideo si producit, semper distinctum producit, quia proprium suppositi est, esse incommunicabile.

36. Sed contrà, nam siue producentis sit suppositum, siue solum naturæ indiuiduum, implicat, ut realiter producat, & sit idem realiter cum producto: quia realis distinctio

Torres.
Ruiz.

Scotus.
Durandus.

Scotus.

inter produciens & productum non fundatur in eo, quod produciens sit suppositum, sed in eo præcisè quod sit produciens: quoniam ut produciens debet realiter influere in productum: nequit autem idem realiter influere in se ipsum; quia cum realis influxus sit realis egressio termini à virtute productrice, implicat, ut sit idem cum ipsa virtute producete. Fateor hanc rationem assignari non posse ab ijs, qui docent proximum principium producendi in Diuinis esse naturam: imò nec posse ab ijs conuincentem rationem reddi, cur nequeat paternitas à natura produci, esto ab illa non distinguatur: sicut nec ab ipsa distinguitur filiatio: cum tamen filiatio sit à sola natura, ut à principio realiter influente.

37. Quod autem eadem paternitas non possit esse ab aliqua alia persona, ab ipsa paternitate distincta, sic ostendo. Nam vel hæc esset aliqua ex personis ab ipsa persona Patris productis; & hoc implicat non minus, quam implicet idem produci à se ipso: nam æqua implicantia est, idem produci à se ipso, atque à suomet producto: vel esset alia persona improducta; & tunc non foret maior ratio, cur potius sistendum esset in hac persona improducta, quam in ipsa persona Patris. Vnde ulterius sciscitandum esset, quo genere productionis produceretur à tali persona Pater, generationisne, an spirationis, an alterius generis? non generationis, alioqui non posset Pater alium Filium gignere, cum tota vis generatiua tunc adæquata esset in prima productione. Vnde Pater non esset Pater, sed Filius. Non Spiratio, tum propter eandem rationem: tum quia illa esset prima productio, quæ in Diuinis non potest esse spiratio, quia hæc est per voluntatem, quæ intellectus productionem supponit. Non alterius generis: quia in agente per intellectum non datur alia productio, quam per intellectum & voluntatem.

38. Occurri posset huic argumento, ponendo vitamque personam & Patrem & quæ ponitur à Patre distincta, improductam. Vnde tunc saltem sequeretur, *Ingenitum* non esse solius Patris proprium, sed alterius etiam personæ, quæ ponitur à Patre distincta.

39. Sed contrà, tum quia si admitterentur, duæ personæ improductæ, non esset maior ratio, cur non admitterentur plures. Tum quia vel utraque persona concurreret ad productiones aliarum, vel non. Si utraque concurreret, assignanda esset tertia notio communis, per quam illæ ambæ simul concurrerent ad productionem Filij & Spiritus S. sicut assignatur in Patre & Filio communis notio spirationis actiue ad producendum Spiritum S. Si non utraque produceret: ergo alterutra esset otiosa, quo nihil repugnantius in Diuinis, cum ibi omnia sint summè necessaria. Tum maxime, quoniam talis distinctio personarum necessariò secum ferret realem distinctionem naturarum. Quod sic

ostendo. Nam istæ personalitates necessariò essent in suo genere imperfectæ, cum neutra per se sumpta adæquaret capacitatem naturæ Diuinæ, quam habet ad simpliciter subsistendum. Quia cum tales personalitates non ponerentur, ut termini fecunditatis Diuinæ, quippe cum non essent productæ, sed à se, necessariò deberent poni ad explendam capacitatem naturæ Diuinæ, quam habet ad simpliciter subsistendum. Ergo neutra per se sumpta esset sufficiens explere infinitam capacitatem naturæ Diuinæ: ergo singulæ per se sumptæ essent finitæ virtutis: ergo etiam simul sumptæ essent finitæ perfectionis: ergo etiam natura, quam istæ personalitates suppositarent, esset finita: ergo illa non esset una, sed plures realiter inter se distinctæ. Prima consequentia patet, quia si quælibet personalitas per se sumpta, sufficiens esset ad explendam capacitatem naturæ Diuinæ, quam habet ad subsistendum simpliciter, superflue ponerentur duæ; cum non ob aliam rationem illæ ponantur, quam ut reddant naturam simpliciter subsistentem. Secunda consequentia probatur, quia infinitum est, quod continet omnem perfectionem possibilem illius generis, in quo ponitur infinitum: unde hoc ipso, quod quælibet subsistentia non esset per se sufficiens explere capacitatem naturæ ad subsistendum simpliciter, non contineret omnem perfectionem possibilem in genere subsistentiæ simpliciter. Tertia consequentia patet, nam ex duabus perfectionibus finitis, non potest consurgere una infinita: sicut neque ex duobus numeris finitis, tertius numerus infinitus. Quarta consequentia ostenditur: quia cum subsistentia sit conaturalis perfectio quæ à natura exigitur, & natura non exigat, nisi perfectionem sibi adæquatam, hoc ipso, quod duæ istæ subsistentiæ essent finitæ, essent à natura finita: cum non possit natura infinita naturaliter exigere subsistentiam finitam. Vltima verò consequentia euidenter inferitur ex præcedente: nam si talis natura esset finita, necessariò esset multiplicata, cum infinitum in esse nullam admittere possit multiplicitatem in esse.

40. Ex his euidenter concluditur, *Ingenitum* prout importat negationem omnis passiue originis, & communicationis, esse proprium Patris, nulloque pacto conuenire posse alteri personæ, aut naturæ Diuinæ; nam ei saltem in supposito Filij & Spiritus sancti non repugnat communicatio passiua, cui tamen repugnat in supposito Patris; quia prout est in supposito Patris, non potest illi conuenire passiua communicatio ab alio.

41. Quæres. An saltem in alijs significationibus possit *Ingenitum* attribui Filio & Spiritui sancto? Respondeo posse, sed semper cum addito declarante & limitante illud ad significatum personæ, cui attribuitur, conueniens. Ceterum simpliciter & absolute non posse: nam quodlibet nomen absolu-

tè pro-

Communis
consensus
Patrum Ec-
clesiæ, &
Scholasti-
corum.

tè prolatum stat pro significato, ad quod ex voluntate & consensu institutoris est principaliter impositum. Atqui ex communi consensu Patrum, Ecclesiæ, & Scholasticorum hoc nomen *Ingenitum* principaliter est impositum ad significandam negationem omnis passivæ originis & communicationis: ergo simpliciter prolatum stabit pro ea: atque adeo non poterit simpliciter sine termino declarante & limitante attribui alteri à Patre.

Ad Patres.

Basilium.

42. Ex dictis patet ad primam rationem dubitandi, nam non idèd Patres negabant nomen *Ingenitum* Patri, quia putabāt, illud non congruere cum ipsa notione Patris, quin expressè Basilium fateatur, illud summopere congruere, & aptum esse ad explicandam proprietatem æterni Patris; sed ad evitandam calumniam hereticorum, qui per huiusmodi nomen vexabant simplices. Secunda verò soluta manet, declarato multiplici notationis significato, & in quo illud sit accipiendum, ut sit proprium Patris.

43. Solum superest, respondendum, quo pacto *Ingenitum*, prout dicit negationem omnis passivæ productionis & communicationis, conveniat etiam entibus impossibilibus. Ad quod respondeo, ex opposita omnino ratione *Ingenitum* convenire æterno Patri, & impossibilibus. Nam impossibilibus convenit propter summam eorum imperfectionem; Patri verò propter summam eius perfectionem. Nam ex eo, quod illa sunt essentialiter non entia, nullius perfectionis, ne per passivam quidem productionem & communicationem possunt esse capacia. Æternus verò Pater contrā, quia quidditatiuè est ens à se, & per omnimodam improductionem & incommunicationem habet omnia à se, non est capax ullius productionis vel communicationis ab alio. Quare æternus Pater dicitur *ingenitus* ratione fundamenti positiui, essentialiter includentis omnem perfectionem à se. Impossibilia verò dicuntur *ingenita* ratione fundamenti negatiui, essentialiter excludentis omnem capacitatem participandi ullam perfectionem, etiam per communicationem ab alio.

SECTIO III.

Quid de formali importet, Ingenitum prout est proprium Patris?

44. **P** R I M A sententia affirmat, importare aliquid positivum, conveniens Patri ex eo formaliter, quod non est ab alio. Hanc rationem positivam explicant aliqui per universalem auctoritatem seu primitatem in originando, quam Pater habet supra ceteras personas Divinas; alij per fontalem plenitudinem Divinæ fecunditatis; alij per relationem oppositam relationi geniti, ad eum

modum, quo inæqualitas & dissimilitudo dicit positivam relationem, oppositam relationi equalitatis & similitudinis. Hanc sententiam referunt, & impugnat Alensis 1. p. q. 69. mem. 2. Bonaven. in 1. dist. 28. a. 1. q. 1. S. Tho. 1. p. q. 33. art. 4. ad 1. Scotus dist. 28. q. 2. art. 2. & reliqui ferè Scholastici, Fundamentum huius sententiæ, quia *Ingenitum* seu *innascibilitas* est propria notio Patris pertinet ad dignitatem ipsius, distinguens illum à reliquis personis Divinis: igitur est aliquid positivum: cum non possint hæc munia, nisi à ratione positiva præstari.

45. Confirmatur, nam ita se habet filiatio & nascibilitas in Filio, sicut paternitas & innascibilitas in Patre: sed Filiatio & nascibilitas important rationem positivam in Filio, ergo & paternitas & innascibilitas in Patre. Vnde Augustin. 5. de Trin. c. 7. *Non ergo, inquit, receditur à relatioe predicamento, cum ingenitus dicitur. Sicut enim genius non ad se ipsum dicitur, sed quod ex genitore sit: ita cum dicitur ingenitus, non ad se ipsum dicitur, sed quod ex genitore non sit, ostenditur. In eodem tamen predicamento, quod relatiuum vocatur, utraque significatio vertitur. Vnde concludit. Quia sicut Filius ad Patrem, & non Filius ad non Patrem refertur: ita genius ad genitorē, & non genius ad non genitorem referatur, necesse est.*

46. Secundò, Eandem sententiam probat Aureolus apud Capreolum mox citandum hoc pacto. Esse in se est positivus modus essendi substantiæ: ergo esse à se erit positivus modus subsistendi in Patre: sed talem modum dicit Innascibilitas Patris: ergo. Tertio esse à se non videtur aliud dicere, quàm habere sufficientiam subsistendi ex se sine alio: hoc autem est positivum: ergo innascibilitas, quæ talem modum significat, importat aliquid positivum. Quarto esse infinitum & indivisum importatur privatiuè, & tamen dicunt modum positivum: ergo etiam esse ingenitum & innascibile.

47. S E C U N D A sententia docet, *Ingenitum* importare solā negationē productionis ab alio. Est Capreoli in 1. dist. 28. q. vnic. art. 1. concl. 1. Mayroni q. 1. art. 1. inclināt S. Th. 1. p. q. 33. art. 4. & in 1. dist. 28. q. 1. art. 1. ad 1. & Scotus q. 2. art. 2. Fundamentum Mayroni est, quoniam in Patre non est nisi essentia & relatio. sed *Ingenitum* non importat essentiam, ut, ut per se patet; nec relationem; quia vel hæc esset paternitas: vel activa spiratio: neutra autem potest nomine ingentii importari; non paternitas, quia ut docet Augustinus 5. de Trin. cap. 6. *et si Pater Filium non genuisset, nihil prohiberet, eum dicere ingenitum*: non activam spirationem, nam hæc communis est Filio. Restat ergo, ut solam importet negationem productionis ab alio: sicut incorruptibile importat solam negationem corruptionis.

48. T E R T I A sententia docet, importare utrumq; & negationē productionis ab alio, & proximū fundamentum talis negationis.

Alensis.
Bonavent.
S. Thomas.
Scotus.
Reliqui
Scholastici.

Augustin.

Aureolus.
Capreolus.

Capreolus.
Mayronus.
S. Thomas.
Scotus.

Augustin.

Verum

Aureolus.

Verum adhuc dissensio est inter Autores huius sententiae, quid *Ingenitum* importet de formali per se primo, positivumne, an negativum? Aureol. in 1. dist. 28. art. 2. circa finem censet, *Ingenitum* siue *innascibile* de formali importare positivum, de materiali vero & connotativum negativum. Fundamentum eius est, quia *Ingenitum* & *innascibile* sunt nomina substantiva, quae de formali & in recto important suppositum, denominativum autem & in obliquo formam affirmantem, vel negantem: velut *Immensus* substantivum significat in recto & de formali suppositum, in obliquo vero & denominativum formam ipsam immensitatis. Alij contra existimant, de formali importare negationem, de materiali vero & consequenter positivum fundamentum negationis. Ita Alensis 1. p. q. 79. mem. 2. Bonavent. in 1. dist. 28. art. 1. q. 1. Durandus q. 1. num. 5. Richard. art. 2. q. 1. Lycherus q. 2. in fine, Vasquez 1. p. q. 140. c. 3. Suarez libr. 8. de Trinit. cap. 2. & reliqui ferè recentiores Theologi. Pro cuius controuersiae explanatione,

Alensis.
Bonavent.
Durand.
Richardus.
Lycherus.
Vasquez.
Suarez.
Reliqui
Theologi.

49. Nota primo, dupliciter importari posse aliquod positivum nomine negativum, vno modo connotativum, seu in obliquo, & per modum subiecti connotati: quo pacto omnis priuatio connotat subiectum, in quo veluti inheret; est enim priuatio, negatio in subiecto apto: alio modo in recto quidem, & per modum partialis significati integrantis significationem totalem, secundario tamen & consequenter. Praesens controuersia non est, an *ingenitum* seu *innascibile* importet aliquid positivum primo modo; quia cum importet remotionem passivae originis per modum priuationis, necessario importabit aliquid positivum per modum subiecti oblique connotati: sed controuersia est, an hoc positivum importet secundo modo, per modum partialis significati, & in recto, licet secundario & consequenter.

50. Nota Secundo, *Ingenitum* & *innascibile* dupliciter accipi posse, vno modo concretè pro subiecto habente ingignentiam & innascibilitatem, alio modo abstractè pro ipsa ingignentia & innascibilitate: in utraque acceptione videndum erit, quid illis ut directum & integrum significatum respondeat.

51. Dico Primo: In utraque acceptione tam concretè, quam abstractè *ingenitum* & *innascibile* non important solum negativum, aut solum positivum, sed utrumque simul; negativum quidem principaliter & de formali, positivum vero secundario & de materiali. Est contra Torres 1. part. quest. 33. artic. 4. docentem, haec nomina tantum concretè accepta de materiali importare subiectum, abstractè vero solum importare negationem essendi ab alio. Fundamentum ramen nostrae assertionis est, quia non possunt haec nomina per se primo importare aliquid positivum, nec solum negationem: ergo utrumque simul. Atqui non important aequè primo utrum-

Torres.

que: igitur vnum primario & de formali, alterum secundario & de materiali. Antecedens quoad priorem partem patet, quia nomina negativa nequeunt per se primo importare aliquid positivum. Nam id per se primo importat nomen, ad quod significandum principaliter imponitur. Principaliter autem negativum nomen imponitur ad remouendam aliquam positivam formam de subiecto: igitur illius negationem principaliter importat.

52. Confirmatur primo, Nam *ingenitum* & *innascibile* per se primo negant relationem geniti & nascibilis; nam particula *In*, vim habet priuandi: sed relatio geniti & nascibilis est perfectio positiva, ut constat in ipso Filio Dei: ergo nequeunt *ingenitum* & *innascibile* per se primo importare perfectionem aliquam positivam.

53. Confirmatur secundò, nam idè sonat esse *ingenitum* & *innascibile*, prout est Patri proprium; quod esse à se: sed esse à se de formali negat esse ab alio productum, ut cum dicimus Deum esse à se, primario & formaliter significamus, Deum à nullo esse productum. ergo.

54. Probat idem Antecedens quoad posteriorem partem ex eodem assignato principio. Nam id totum importat nomen, ad quod significandum est impositum. At nomen *ingenitum* & *innascibile* non solum est impositum ad remouendam omnem passivam productionem & communicationem à Patre, sed etiam ad significandam positivam perfectionem, propter quam convenit Patri talis negatio. Cum enim nequeamus hanc positivam perfectionem immediatè & per se in Patre concipere, illam circumloquimur, & explicamus per negationem productionis & communicationis ab alio. Confirmatur, nam similibus nominibus utimur ad explicandas positivas perfectiones essentiae Divinae, ut sunt *Immensus*, *Infinitus*, *Immutabilis* & similia. Nam omnia haec simul cum negatione, quam explicitè & de formali important; implicitè etiam & secundario important perfectionem illam positivam, propter quam talis negatio Deo convenit. Prima verò consequentia claret. Minor autem primi syllogismi probatur, nam id importat per se primo nomen, quod illo audito primo concipimus. Atqui audito hoc nomine *ingenito*, sicut & quolibet alio negativo de Deo, per se primo concipimus negationem, secundario vero perfectionem, in qua talis negatio fundatur. Minor patet, nam id primo concipimus audito nomine, quod nomen ipsum immediatè offert intellectui concipienti: sed nomen negativum immediatè offert intellectui concipienti negationem: ergo.

55. Ceterum quod haec nomina non solum in concreto, sed etiam in abstracto de materiali & secundario importent positivum fundamentum negationis, sic probatur. Nam etiam per talia nomina abstracta significare intendimus perfectionem aliquam posi-

tiam

tiuum in Deo, ratione cuius illi talis negatio conueniat: nisi quod per nomina concreta hanc positiuam perfectionem significamus in concreto; per abstracta uero eandem perfectionem significamus in abstracto.

56. Non minor controversia inter Authores superest, quid sit hoc positiuum, quod hoc nomen *ingenitum*, seu *innascibile* in æterno Patre importat. Duplex autem perfectio est in Patre, natura absoluta, & hypostasis relatiua. Certum est, hanc negationem non fundari proximè in natura absoluta: nam quidquid proximè fundatur in illa, est commune omnibus personis. Nam quamuis natura præcisè spectata dici queat *ingenita*, quatenus esse *ingenitum* importat intrinsecam improducibilitatem: quia tamen illi non repugnat, saltem ratione personæ, cui communicatur, ratio geniti, sicut nec ratio passiuæ communicationis, quam etiam negat *ingenitum*, prout est Patris proprium, non potest hæc negatio proximè & immediatè fundari in natura, vel in aliqua perfectione absoluta, sed in sola hypostasi relatiua. Porro in ipsa hypostasi relatiua Patris duo sunt, Paternitas, per quam constituitur proximum principium productiuum Filij, & Spiratio actiua, per quam constituitur proximum principium productiuum Spiritus sancti. Certum est, hanc negationem *ingeniti* fundari non posse in spiratione actiua, quia hæc communis est Filio, cui tamen non conuenit ratio *ingeniti*, sed potius ratio geniti. Superest igitur, ut in sola Paternitate fundetur: in ea autem fundari obstant duo, primum est, quoniam, ut Augustinus 5. de Trinit. cap. 6. docet, *Nihil prohibet Patrem fuisse ingenitum, etsi Filium non genuisset*: nam si una tantum fuisset persona in Deo, proculdubio illa fuisset ingenita: Contrà uero, nihil prohibet esse Patrem, esto *ingenitus* non sit, ut constat de Patribus creatis. Igitur ratio *ingeniti* nequit in Paternitate proximè fundari. Nam de ratione proximi fundamenti est, ut eo sublato, tollatur, & eoposito, ponatur ratio in eo proximè fundata. Secundum est, quia *Innascibilitas* est diuersa notio à paternitate, ut ex disputatione præcedente constat: non esset autem diuersa notio, nisi aliquid ab ea distinctum importaret. His tamen non obstantibus,

57. Dico Secundò: Formalis ratio proximè & immediatè fundans negationem geniti seu producti in æterno Patre est paternitas, non sub explicito conceptu generantis, aut spirantis; nec sub ratione Authoris, primi principij, fontalis plenitudinis, aut patriarchalis dignitatis; nec sub explicita formalitate essendi à se; sed sub expressa ratione primæ hypostasis, naturam Diuinam adæquatè terminantis, & cum illa adæquatè constitutis personam, sub ratione primæ personæ. Dico primam, non per ordinem ad alias personas, nam etiam si alix personæ non essent, adhuc illi

conueniret ratio *ingeniti*: neque per exclusionem alterius personæ prioris; nam hæc formaliter importat negationem, nos autem inquirimus proximum principium positiuum. Sed dico primam per respectum ad naturam Diuinam, quam per positiuam exigentiam quidditatiuè postulat adæquatè primò terminare, & constituere cum illa personam, in ratione primæ adæquatæ. Assertio sic explicata probanda est per singula membra.

58. Primò, quòd fundamentum talis negationis sit paternitas, euidenter concluditur per exclusionem aliarum perfectionum & formalitatum, quæ in Patre considerari possunt.

59. Secundò, quòd non sit sub explicito conceptu generantis, aut spirantis, satis constat ex rationibus proximè adductis.

60. Tertiò, quòd neque sit sub ratione Authoris, primi principij, fontalis plenitudinis, aut patriarchalis dignitatis, adhuc probatur. Nam omnes istæ formalitates supra rationem principij productiuum non addunt in Patre, nisi solam negationem essendi ab alio: sed negatio essendi ab alio nequit fundare rationem *ingeniti*: ergo. Maior patet: nec puto ab aduersarijs negari posse, cum præter assignatam negationem, non sit assignabilis alia ratio, quam illæ addere possint. Minor probatur, nam negatio essendi ab alio, est ipsissima negatio, quam *ingenitum* ipsum importat. At nequit negatio esse fundamentum sui ipsius.

61. Quartò, quòd neque hæc ratio fundandi sit paternitas sub explicito conceptu essendi à se, constat ex proxima ratione assignata: siquidem esse à se formaliter importat negationem essendi ab alio, quòd formalissimè importat ratio ipsa *ingeniti*. Respondent uero aliqui, esse à se explicitè quidem importare negationem essendi ab alio, per hanc tamen negationem explicari positiuam perfectionem, per quam Diuina paternitas est sibi ipsa sufficiens ad essendum, independentè à quacunque passiuæ origine: atque secundum hanc rationem positiuam esse fundamentum negationis omnis passiuæ productionis & communicationis. Sed contrà, nam hæc ipsa positiuæ ratio erat ab illis explicanda: hanc enim ipsam quærimus, dum inquirimus, in quo immediatè fundetur, *ingeniti*, *innascibilis*que ratio in Patre. Respondere autè, quòd illa immediatè fundetur in ipsa ratione essendi à se, prout hæc importat perfectionem positiuam explicatam per ipsam negationem essendi ab alio, non assignatur aliquid diuersum ab eo, quod quærimus, & in controuersiam vertitur.

62. Quintò demum, quòd proximum fundamentum huius negationis sit paternitas sub expressa ratione primæ hypostasis, naturam Diuinam adæquatè terminantis, & constitutis cum illa primam personam, modò in assertionem explicato, sic probatur. Nam hæc est positiuæ ratio in sola paternitate inclusa

Augustin.

inclusa, quæ formaliter non includitur in reliquis Diuinis personalitatibus; & eâ posita, formaliter ponitur; eaque sublata, formaliter tollitur ratio ingeni sui in nascibilis in Patre: ergo illa est proxima ratio fundandi negationem, quam ingeni in nascibilis ratio in Patre formaliter importat. Confirmatur, nam ex hac perfectione, tanquam ex prima & immediata radice habet Pater, ut non modò sit ingenuus & improductus, sed etiam ut sit author reliquarum personarum, primum principium, origo & fons totius Deitatis, ac Patriarchalis dignitatis. Nam ex eo, quòd est prima hypostasis quidditatiuè terminans primò naturam Diuinam, adæquatè in ratione primæ personæ, formaliter habet, ut nullam aliam hypostasim eiusdem ordinis & primitatis in Deo admittat; ac proinde ut non modò ipsa sit prima atque improducta, cum non possit nisi ab alia hypostasi produci; verum etiam ut ipsa tantummodo sit improducta, & principium ac fons reliquarum personarum. Nam hoc ipso, quòd esset alia persona æquè improducta, paternitas non esset prima hypostasis adæquatè terminans naturam sub ratione primæ personalitatis: eò quòd tunc inadæquatè tantum, sub ratione primæ personæ naturam terminaret.

63. Dicitur. Prima radix, cur paternitas quidditatiuè exigat primò adæquatè terminare sub ratione primæ personalitatis naturam Diuinam, est ipsa natura Diuina: ergo non paternitas, sed natura ipsa Diuina est prima radix talis negationis. Antecedens probatur, quia cum subsistētia sit prima proprietas substantialis naturæ, ab ipsa habet, ut sit talis vel talis quidditatis seu exigentiæ. Respondeo. Concedo naturam esse primam radicem, non tamen proximam & immediatam, sed remotam & mediatam talis negationis.

64. Ex dictis deducitur primò, rationem ingeni & in nascibilis esse posteriorem paternitati, non quidem sub explicito conceptu Patris, ut refertur ad Filium; sed sub explicito conceptu primæ hypostasis, adæquatè Diuinam naturam terminantis sub ratione primæ personalitatis. Ratio est, quia omne fundamentum est prius ratione in eo fundata. Ergo paternitas sub explicito conceptu primæ hypostasis naturam Diuinam adæquatè terminantis, est prior secundum rationem negatione, quam ingeni in nascibilis ratio importat, tanquam fundamentum ratione in eo fundata.

65. Deducitur secundò, quo pacto ingenuus priuatiuè, & non merè negatiuè dicatur de Patre absque vlla imperfectione ipsius: quod cum S. Thom. i. p. q. 33. art. 4. ad 2. docent reliqui ferè omnes Theologi. Cuius ratio est, quia hanc priuationem geni seu producti non importat in subiecto, de quo dicitur, secundum rationem indiuiduam, sed secundum rationem specificam, quatenus nimirum importat negationem formæ,

quæ in alio subiecto consimilis naturæ nata est inesse. Sic enim ingenuus importat negationem productionis, quam Filius & Spiritus sanctus personæ eiusdem naturæ cum Patre aptæ sunt habere. Vnde ex hoc nulla arguitur imperfectio in Patre, qui non ut Pater, sed ut persona specificè conueniens cum Filio & Spiritu sancto, aptus est talem formam habere.

66. Verum in hac doctrina vna remanet difficultas non dissimulanda; nam videmur in persona Patris admittere aliquam perfectionem absolutam, constitutiuiam personæ Patris. Nam ratio primæ hypostasis, cum præscindat à respectu ad Filium & Spiritum sanctum, non est formaliter respectiua: ex alia verò parte illa primò & immediatè constituit personam Patris; est enim prima & immediata ratio terminandi hypostaticè naturam, & reddendi illam incommunicabiliter subsistentem, ac primum principium productiuum reliquarum personarum. Nec refert, quòd hæc ratio sit inadæquata, & quasi partialis, non adæquata, & quasi totalis personalitatis Patris: tum quia neque inadæquatam & partialem rationem absolutam admittere debemus in persona Patris: tum quia per talem rationem inadæquatam sufficienter concipitur natura Diuina hypostaticè terminata, in ratione primæ personæ, quippè cui respectus ille ab Filium & Spiritum sanctum aduenit, ut constitutæ iam & subsistenti in ratione primæ personæ.

67. Respondeo, non repugnare in Diuinis personis concipere aliquam rationem absolutam partialem, & incompletam. Nam in primis Diuinas personas concipimus sub ratione entis, substantiæ, formæ hypostaticæ, qui conceptus formaliter sunt absoluti, Cuius ratio est, quia personalitates Diuinae, cum sint perfectiones reales & substantiales, necessariò includunt reales conceptus entis, substantiæ, & subsistentis formæ: Sed solum repugnare, concipere illas sub ultimo & quasi differentiali conceptu constitutiui personæ, ut absolutas. Vnde negandum est, respectum ad Filium supponere personam Patris perfectè constitutam, etiam in ratione primæ personæ, sed illam in sua constitutione complere ac perficere: eò quòd ipsa constitutio primæ personæ plenè & completè considerata est per respectum ad terminum, quem essentialiter respicit: nam constitutio personæ Diuinæ est constitutio hypostaticè incommunicabilis, quæ esse non potest, nisi per rationem formaliter respectiuam; cum nulla ratio absoluta in Deo sit incommunicabilis. Cæterum alia est ratio de respectu ad Spiritum sanctum, qui quoniam communis est Filio, Personam Patris nullo modo constituit, sed tantum constituit proximum principium spirandi, Patri Filioque commune.

68. Ad Fundamentum primæ sententiæ Respondeo, illud tantum concludere de perfectione

atione

S. Thomas.
Reliqui
Theologi.

atione positua secundario & materialiter importat. Ceterum ad distinctam notionem sufficit eadem personalis proprietas, ut manifestatiua nouæ dignitatis, qualis est in Patre notio ingenti, quæ per negationem essendi ab alio manifestat peculiarem dignitatem Patris, quam habet essendi à se, cum primitate hypostaticè terminandi naturam Diuinam adæquatè in ratione primæ hypostasis. Ad confirmationem, falsa est maior: nam filiatio & nascibilitas importat solam rationem posituam, ipsam nimirum posituam relationem Filij ad Patrem, ac Nati ad Genitorem. *Ingenitum* verò & *Innascibile*, cum sint priuatiua, de formali importat oppositam negationem Geniti ac Nati.

Augustin.
explicatur.

69. Augustinus autem apertè eo loco fatetur, *Ingenitum* nihil posituum de formali importare, sed solum negare relationem Geniti ad Genitorem. Vnde idem prorsus significare ait *Ingenitum*, quod non genitus, ac non Filius: *Relatiuè autem*, inquit, *negamus dicendo, non Filius; relatiuè igitur negamus, dicendo non genitus. Ingenitus porro quid est, nisi non genitus?* Cum autem concludit. *Non ergo receditur à relatiuo prædicamento, cum Ingenitus dicitur: Non vult affirmare, Ingenitum importare posituam rationem prædicamenti relationis, sed solum vult docere, nulum aliud prædicamentum per se importare, sed tantum negare illud ipsum, quod genitus affirmat: & quia genitus relationem, non substantiam affirmat; Ingenitus quoque relationem, non substantiam negat. Negatiua porro, inquit, ista particula, non id efficit, ut quod sine illa relatiuè dicitur, eadem præposita substantialiter dicatur, sed id tantum negatur, quod sine illa aiebatur: velut cum dicimus, homo est, substantiam designamus. Qui ergo dicit, non ho-*

mo est, non aliud genus prædicamenti enunciat, sed tantum illud negat. Ex quibus apertè colligitur mentem Augustini fuisse, *Ingenitum* solam negationem geniti importare.

70. Ad secundum Aureoli negatur consequentia. Nam esse in se importat posituum modum, quo substantia in se ipsa existit: esse verò à se, licet fundetur in aliqua ratione positua, formaliter tamen & primario importat solam negationem essendi ab alio. Ad tertium nego, esse à se de formali & principaliter importare posituam sufficientiam essendi à se, licet illam importet de materiali, & secundario. Ad quartum nego minorem: est enim eadem ratio de his nominibus, ac de reliquis priuatiuis. Ad fundamentum secundæ sententiæ patet ex dictis.

Aureolus.

71. Ad fundamentum verò Aureoli pro tertia sententia adductum negandum est, nomina substantiua per se primò importare suppositum, sed formam, quam explicite & directe significant, siue illa positua sit, siue negatiua, alioqui, si per se primò importarent suppositum, eo tantum multiplicato, multiplicaretur denominatio ipsa nominis: quia multiplicato principali significato, multiplicatur ipsa nominis denominatio. Vnde dici possent tres Dij; siquidem supposita, quæ per se primò in sententia Aureoli importat nomen Deus, multiplicatur, esto non multiplicetur forma ipsa Deitatis, quæ in sententia eiusdem minùs principaliter importatur. Quare dicendum est, *Ingenitum* & *Innascibile* substantiue accepta per se primò importare tantum negationem, secundario verò & de materiali suppositum. Ex his etiam patet ad primam & secundam rationem dubitandi adductas pro opposita sententia secundæ assertionis.

Ad fundamentum Aureoli.

DISPUTATIO XXVI.

De Persona Filij.

SECTIO PRIMA.

An Filius sit propriè Verbum, eique tantum proprium?

Alogiani.

Augustin.

1. **F**UIT antiquus error Alogianorum siue Alogorum, qui omne Verbum in Deo negabant: quorum meminit Aug. lib. de Hæresibus, hæresi 30. qui propterea Alogiani siue Alogi, id est sine Verbo dicti sunt, eo quod Dei Verbum credere noluerunt. Quæ de causa, ut testatur ibidem August. Ioannis Euangelium, eiusque Apocalypsin,

in quibus Dei Verbum expressè habetur, ut libros canonicos agnoscere noluerunt. Sed hi apertè conuincuntur alijs Scripturæ testimonijs, quibus expressè Dei Verbum reuelatum est: Sapientiæ 18. *Omnipotens sermo tuus de celo è regalibus sedibus prosiluit* &c. Ecclesiastici 1. *Fons Sapientiæ Verbum Dei in excelsis: Psal. 44. Eructauit, ut de æterno Parente omnes Patres interpretantur,*

Sapient. 18.

Eccles. 1.
Psal. 44.
Patres.

cor meum